

KUTADGU BİLİG'DE "ERÜR" VE "TURUR" KULLANIMI ÜZERİNE
On The Use Of "Erür" And "Turur" In Kutadgu Bilig

A. Deniz ABİK¹
Melek ÇUBUKCU²

¹ Prof. Dr. Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, denabik@cu.edu.tr, orcid.org/0000-0001-8757-5939
² Arş. Gör. Dr. Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü, melek0134@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6821-2681

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi
Geliş/Received: 20.09.2021
Kabul/Accepted: 16.10.2021
DOI:10.20322/littera.997927

Anahtar Kelimeler
Kutadgu Bilig, erür, turur, ek fiil, bildirici

ÖZ

Çeşitli kaynaklarda "copula, predikat, ek eylem, ek fiil, koşaç, bildirme kipi, cevheri fiil, yardımcı fiil, isim fiil, salt fiil (verbe absolu), verbe substantif" olarak adlandırılan, "er-" ve "tur-" ek fiillerinin kullanımı bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. İsimden yüklem yapan bu ek fiillerin, çalışmada yalnızca geniş zaman 3. tekil kişi çekimleri ele alınmıştır. Kutadgu Bilig'in beyitlerinin tamamı "erür" ve "turur" ile "ol" ve "ermez" kullanımı bakımından incelenmiş, ilgili yapılar beyitlerde kullanıldığı kelimelerle birlikte ele alınmış, beyit numaraları da verilerek Türkiye Türkçesine aktarımlarıyla sunulmuştur. Çalışmanın amacı "erür" ve "turur" yapılarının hangi durumlarda kullanıldığının tespit edilmesi ve aralarında var olması muhtemel sayılan farkların tespit edilmesidir. Bunun için Türkçe isim, alıntı isim, sıfat, zamir, zarf, edat, isim çekim ekleri, fiil çekim ekleri, yapım ekleri ve fiilimsiler ile birlikte kullanılan "erür" ve "turur"un genel olarak oranları da verilerek ilgili yapıların kullanımına dair bir yorum yapma imkânı doğmuştur. *Kutadgu Bilig*'de *turur* kullanımının çokluğu esere özgü müdür döneme özgü müdür araştırmasına ihtiyaç vardır. *Kutadgu Bilig*'deki *turur* bildircileri *tur-* fiilindeki gramerleşme öncesi süreklilik anlamı ile genel geçerliği ifade edecek nitelikte kullanımları işaret eder durumdadır. *erür* bildircilerinde *er-* fiilinin "mevcut olmak, olmak" anlamlarının izi görülür.

Keywords
Kutadgu Bilig, erür, turur, suffix verb, copula

ABSTRACT

The use of the verbs "er-" and "tur-", which are called copula, predikat, additional verb, additional verb, copula, declarative mood, ore verb, auxiliary verb, noun verb, pure verb (verbe absolu), verbe substantif in various sources. forms the subject of this study. In the study, only the 3rd person singular conjugations of these additional verbs that make a predicate from the noun and form compound conjugations are discussed. All of Kutadgu Bilig's couplets have been examined in terms of the use of "erür", "turur", "ol" and "ermez" the related structures have been dealt with together with the words used in the couplets, the couplet numbers have been given and they have been transferred to today's Turkey Turkish.The aim of the study is to determine in which situations "erure" and " turur" structures are used and to determine the possible differences between them. For this; Opportunity to make a comment on the use of related structures by giving the numerical ratios of "erür" and "turur" used together with Turkish nouns, quoted nouns, adjectives, pronouns, adverbs, prepositions, noun inflections, verb conjugations, affixes and gerunds. born.

Atıf/Citation: Abik, A. Deniz, M. Çubukçu (2021), "Kutadgu Bilig'de "Erür" ve "Turur" Kullanımı Üzerine", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7/4, 1130-1154.

Sorumlu yazar/Corresponding author: A. Deniz ABİK, denabik@cu.edu.tr, Melek ÇUBUKCU, melek0134@gmail.com

GİRİŞ

İsimleri yüklemleştirme, dilbilgisi çalışmalarında "copula, predikat, ek eylem, ek fiil, koşaç, bildirme kipi, cevheri fiil, yardımcı fiil, isim fiil, salt fiil (verbe absolu), verbe substantif, haber edatı, edat-ı haber, edat-ı isnâd " gibi farklı terimlerle karşılanmaktadır.

Eski Türkçede "er-" ve "tur-" fiilleri, isimleri yüklem olarak kullanmak için yararlanılan fiillerdir. Yardımcı fiil gibi kullanıdan giderek ek fiil kullanımına yükseldikleri anlaşılan "er-" ve "tur-" ek fiilleri hakkında kaynaklarda farklı terimlerle pek çok açıklama bulunur. *Kutadgu Bilig'*deki "er-" ve "tur-" ek fiillerinin 3. kişi geniş zaman çekimi ile isimleri yüklemleştirmek görevleri arasındaki farkları tespit etmek amacıyla özellikle iki fiil için kaydedilenler genel olarak özetlenebilir.

Ercilasun, Karahanlı Türkçesinde bildirmenin bildircisiz, *ol* bildircisi ile ve *er-*, *tur-*, *bol-* fiillerinin geniş zamanıyla olmak üzere üç şekilde yapıldığını belirtir (1984: 49-50). Ercilasun, aynı başlıkta *boldi'*nin «-dır, -dir» bildirme ifadesi ile kullanımının dikkat çekici olduğuna, *bolur'*un bildirme için nadir kullanıldığına işaret eder.

Brockelmann, kopula başlığında, *er-*, *tur-<* *turur*, *bar*, *yoq*, *kerek<* *kergek* kelimeleriyle oluşturulan bildirmelerde yüklem ismi olan *bar*, *yoq*, *kerek* kelimelerinin kullanımında *er-* ve *tur-* fiillerinin eksiltili kullanımlar olduğuna değinir(1954: 266-269).

Clauson, *er-* fiilinin tek başına 'var olmak' anlamında olmadığını isimlerle, partisiplerle yardımcı fiil olarak yer aldığını, isim + *titir/tetir* ile (1972: 450), isim + *bol-* fiili yapısında fiilin bir şey haline gelmek anlamından uzaklaşarak *er-* fiilinin karşıtı olarak bir durum değişikliği ifade ettiğini ve *er-* fiilinin kullanım dışı olduğu zamanlarda *bol-* fiili ile karşılanabildiğini belirtir (1972: 331). Clauson, her iki fiilin "to exist" anlamında bağımsız kullanımı olduğunu iki fiilin anlamlarının birbirine yaklaştığını, *bol-* fiilinin geniş zaman çekiminde *er-* fiili ile anlam ayrımının kaybolduğunu söyler. Ş. Tekin, Uygurcada bildircinin kalkması ile zamirlerin bildirci olduğu örnekleri verirken *ol'*un bildirci unsurun düşmesi ile ortaya çıkan şekil olduğunu ima eder, *tit-* " adlandırılmak, tesmiye olunmak" fiilinden *titir'*in de bu görevde olduğunu belirtir(1992: 102). Bu durumda *erür* ve *turur'*un eksiltilmesiyle aldığı kişi unsuru olan *ol'*un bildirci görevini üstlendiği anlaşılmalıdır. Şinasi Tekin *er-*, *bol-* ve *tur-* fiillerini esas yardımcı fiiller ve tarifi yardımcı fiil olarak iki bölükte değerlendirir (1992: 98). *Erür* ve *turur'*un eşdeğerliğine veya farklılığına ilişkin bilgi görülmez.

Eraslan, Uygurcada bildirme için *erür*, *ol*, bildircisiz ve *titir* yapılarını gösterir (2012: 527).

Gabain, yardımcı fiiller başlığında *er-*, *bol-* ve *tur-* fiillerini verir (2000: 238). *Gabain*, *bar yok* kelimelerinin de yüklem ismi olarak kullanılabilirlerine işaret eder(2000: 245). Gabain *tur-* fiilinin yardımcı fiil göreviyle, *er-* fiilinin ise "var olmak" anlamıyla çok seyrek kullanıldığını belirtir (2000: 87- 88).

T. Tekin, isim cümlelerinin temelinde yalın durumda bir ad, bir sıfat, bir zamir, bir eylem adı, bir eylem sıfatı ya da benzeri bir kelime bulunduğunu ve yüklem bağlayıcısının bir yardımcı eylem ya da sona alınmış bir zamir

olduğunu, bağlayıcısız yüklem ve bar ve yok yüklem adlarının varlığını belirtir(2000: 208-209). Bunların yanı sıra *küreg sabı antag* gibi örnekleri bildiricisiz yüklem olarak inceler.

Karabeyoğlu, Orhun yazıtlarındaki *anta erür* için Ergin'in verdiği "Benim milletim ordadır" anlamı yerine "orada bulunacaktır" anlamını düşünür, bol- fiilinin kılış farklılığı dolayısıyla olmak yerine erür ile bulunacaktır anlamını uygun bulur (2007: 93)

Eski Türkçede bar ve yok kelimelerini inceleyen Ağca, varlık ve yokluk bildiren cümle tipinin iki temel işaretleyicisi olarak bar ve yok kelimelerini erür, turur, bolur, titir, ermez gibi gramerleşmiş biçimler olarak belirtir(2015: 95). İsim ile sonlanan cümlelerin yüklem işaretleyicileri olan erür, bolur, turur, titir gibi kelimelerin gerçek anlamları ile kullanılmaya devam ederken, aynı zamanda anlamları ile ilgili birer işaretleyiciye dönüştüklerini kaydeder (2015: 97).

Divanü Lugatit-Türk'te isim ile sonlanan söz dizimlerinde şimdiki zamana ilişkin varlık ve yokluk ifadelerinde sadece ba:r ve yo:k kelimelerinin kullanılmasını sonraki metinlerde ise varlık ve yokluk anlatımında işaretleyicilerin erür, bolur, turur, titir, ol gibi ayrıca bildiriciler ile genişlemesini bar ve yok'un gramer işaretleyicisi görevinin ilk evresinde olmaları ile açıklayan Ağca, *anıñ tutuğı ba:r erür/turur/bolur/titir* benzeri kullanımlarda bar'ın işaretleme yetisinin zayıflaması nedeniyle diğer unsurlarla pekiştirildiğini söyler(2015: 96).

Tetir bildiricisi hakkındaki yazılarında Doğan- Özalan, tetir/titir biçimbiriminin de er-, tur- ve bol- fiillerinden gelişen şekiller gibi cevher fiili olarak değerlendirilmesi konusunu tartışır. Eski Uygurca dışında Türkçede "de-" anlamındaki bir fiilden gelişen cevher fiili olmaması ve genellikle dillerde "olmak, mevcut olmak, kalkmak", anlamındaki fiillerin cevher fiili olarak kullanılmasının titir/tetir'e şüpheyile yaklaşılmasına sebep olduğunu belirtirler. Ancak Mandarin Çincesinde olduğu gibi kimi dillerde "denir" unsurunun kopula(cevher fiili) olarak kullanımını örnekleyerek titir'in de bildirici olarak kullanıldığını açıklarlar (2013: 255).

Öner, Eski Türkçede *agir turur* "ağırdır" gibi örneklerdeki birleşik fiil yapısında *turur* bağlı biçimbiriminin bildirme işlevi taşıdığını "1. bulunmak, var olmak; 2. yaşamak; 3. kalkmak; 4. durmak, ayakta durmak; 5. hareketsiz kalmak, stop etmek" anlamlarına ulaşan *tur-* fiilinin "bulunmak, var olmak" anlamına dayanarak ana yardımcı fiilin geniş zaman çekimine katılıp biçimce donuklaşıp yeni bir ek ortaya çıkardığını söyler. İlk anlamı "var olmak" olan *tur-* fiilinin eski Türk yazı dilinin başlangıcından itibaren gramerleşen *er-* "olmak" ile çıkan eş anlamlılığı dolayısıyla çok erkenden ana yardımcı fiil (cevherî fiil) gibi isim bildirmesi (copula) yapısına katıldığını belirtir(Öner 2016: 9 vd.).

Eski Türkçe ana yardımcı fiil olan *er-* fiilinin sadece geniş zaman 3. kişi kullanımının *tur-* fiilinin geniş zamanyıla yer değiştirdiğine değinen Öner, işlev ve anlamca bu nöbetleşmenin *er-* ve *tur-* fiilinin diğer çekimlerinde gerçekleşmediğini belirtir(Öner 2016: 9 vd.).

Dağistanlıoğlu, *er-* fiilinin tarihî Türk yazı dillerinde esas fiil göreviyle "var olmak, bulunmak" anlamında olduğunu, tarihî Türk yazı dillerinde esas fiil görevi yanısıra kılışıyla da birleşik fiillerde, yardımcı fiil ve tasvir fiili işleyişinde kullanıldığını belirtir (2020: 213). Dağistanlıoğlu, Clauson ve Erdal'ın *er-* fiili için "to be", bol- fiili

için "to become" açıklamasını verdiklerine işaret eder(2020: 213). Dağıstanlıoğlu Türk dilinin farklı dönem ve sahalardan tanıklarda, er- fiilinin esas fiil olarak en sık bulunma durumunda bir tamlayıcıyla kullanıldığını tespit eder(2020: 217). Çalışmasında "var olma, bulunma, olma" anlamlarıyla kullanılan bildirme yapısı olarak tanınan yapıların incelemeye alınmadığını belirtse de er- fiilinin yardımcı fiil olarak kullanımının ardından sonraki cümlede eksiltiyle esas fiil işleviyle kullanıldığını da gösteren "Men sizij teñriñiz ermes mü men", "erür men" benzeri örnekleri vermiştir(2020: 226).

Polat, ek fiilli kullanımların yanında ek fiilin düşürüldüğü İrk Bitig'deki tensi men "Göğün oğluyum" gibi birinci ve ikinci kişili örnekleri verir, ol ile kullanımların çokluğuna dikkat çeker(Polat 2017). Aynı çalışmada teg "gibilik, benzerlik" edatının kullanıldığı isim cümlelerinde ve üçün edatının kullanıldığı isim cümlelerinde bildiricinin kullanılmadığı örneklerin ağırlıkta olmakla beraber teg edatının teg+turur, ve teg+bolur ve teg + erür yapısında yüklem ismi olarak kullanıldığı cümlelere de rastlanıldığını tespit eder.

Nalbant, ol bildiricisinin geniş zaman çekimli er- ve tur- (erür veya turur) unsurlarının eksiltilmesi ile üçüncü kişi alametinin bildirici olarak ortaya çıktığını belirtir(2015). Böylece yine esas olarak er- ve tur- fiillerinin eşdeğerliği söz konusu olur. *Kutadgu Bilig* metninde er- fiilinin geniş zaman üçüncü kişi çekimli tanıklarını tespit ederek değerlendirmek, tur- fiilinin geniş zaman üçüncü kişi çekimli tanıkları ile karşılaştırmak açısından yararlı olacaktır. *Kutadgu Bilig'deki* bütün tanıklar incelenmiş yazıya tanıklardan örnekler verilmiştir.

Kutadgu Bilig'deki bütün tanıklar Arat yayını esas alınarak incelenmiş, yazıda tanıklardan örnekler verilmiştir.Arat'ın metni kurarken üç nüshayı dikkate aldığını göz önünde bulundurursak, nüshalar arasında erür ve turur kullanımı bakımından farklılıklar olabileceği düşünüldüğünde nüshaların bu açıdan karşılaştırmasını yapmak uygun olacaktır. Bu karşılaştırma yapıldığında, nüshalar arasında erür ve turur kullanımı açısından dikkate değer bir fark görülmemektedir.³

2. BULGULAR

2. 1. Erür Bildiricisi

2. 1.1. İsim + erür

Beş tanıkta görülür.

³ Arat'ın *Kutadgu Bilig* Metin yayınında yer alan "erür", *Kutadgu Bilig* Viyana Nüshası'nda altı tanıkta "turur" ile, "ermez" ise üç tanıkta farklı kelimeyle karşılanır. "turur" üç tanıkta "bolur" ile, iki tanıkta ise farklı kelimeyle karşılanır. "ol" yedi tanıkta farklı kelime ile karşılanır.

Arat'ın *Kutadgu Bilig* Metin yayınında yer alan "erür", *Kutadgu Bilig* Fergana Nüshası'nda bir tanıkta "bolur" ile, bir tanıkta ise "turur" biçiminde geçer. "ermez" iki tanıkta farklı kelime ile karşılanır. "turur" bir tanıkta "baru" biçiminde karşılanır. "ol" dokuz tanıkta farklı kelime ile karşılanır.

Arat'ın *Kutadgu Bilig* Metin yayınında "erür" *Kutadgu Bilig* Mısır Nüshası'nda dört tanıkta "turur" ile karşılanır, "turur" bir tanıkta "bolur", bir tanıkta "erür", bir tanıkta ise "turu" biçiminde karşılanır. "Ol" bir tanıkta "erür" biçiminde, altı tanıkta ise başka kelime ile karşılanır.

anıñda basa kör oğul kız-turur / oğul kız yükin yüdmek **emgek erür** (KB, 3582)

Ondan sonra çoluk-çocuk dünyaya gelir; onların yükünü yüklenmek zahmetli bir iştir. (Arat- KB II Çeviri)

ajun toklukı barça açlık-turur / ereji sewinçi kör **emgek erür** (KB, 5317)

-Dünya tokluğu hep açlıktan ibarettir; onun huzuru, sevinci hep zahmettir. (Arat- KB II Çeviri)

ilig kolsa saklan ajunçı kişi / bu **saklık erür hem şer'at işi** (KB, 446)

-Ey hükümdar, memleket arzu edersen, ihtiyatlı ol; bu ihtiyar, aynı zamanda, şeriatin de emrettiği şeydir.

olarda birisi otaçı-turur / kamuğ ig toğaka bu **emçi erür** (KB, 4356)

- Bunlardan biri tabiplerdir; bütün hastalıkları ve ağrıları bunlar tedavi ederler. (Arat- KB II Çeviri)

tarığlag erür dünyâ ilig kutı / tarısa orar er tirilgü otı (KB, 1393)

-Ey devletli hükümdar, dünya bir tarladır; insan bu tarlayı ekerse, hayat ekinini biçer. (Arat- KB II Çeviri)

2.1.2. İsim + Durum Eki + erür

2. 1. 2. 1. İsim + Yönelme Durumu Eki+ erür

Bir tanıkta görülür.

ay ilig kılıç berge sénde-turur / bu berge kıyınlar **isizke erür** (KB, 5279)

- Ey hükümdar, kılıç ve sopa sendedir; bu kamçılar, bu cezalar kötüler içindir. (Arat- KB II Çeviri)

2.1.2. 2. İsim + Bulunma Durumu Eki + erür

Bir tanıkta görülür.

ukuş orni üstün meñede-turur / ağır neñ üçün orni **başta erür** (KB, 1836)

- Akılın yeri üstte, beyindedir; kıymetli bir şey olduğu için, onun yeri baştadır. (Arat- KB II Çeviri)

2.1.2.3 İsim + Ayrılma Durumu Eki + erür

Bir tanıkta görülür.

bayattın erür bu ukuş bolğusu / tadu birle kirse bolur belğüsü (KB, 1828)

- Akıllı olmak Tanrı vergisidir; ancak buna doğuştan sahip olursa, akıl emâreleri kendisini gösterir. (Arat- KB II Çeviri)

2.1.3. İsim + İyelik 1. Tekil Kişi Eki + erür

Bir tanıkta görülür. Bu tanıkta erür'ün "var, mevcut" anlamı baskındır.

yana aydı ilig takı bir **sözüm** / **erür** bu ayur-men ay körklüg yüzüm (KB, 1847)

- *Hükümdar tekrar dedi: - Ey benim güzel yüzüm, sormak istediğim bir şey daha var. (Arat- KB II Çeviri)*

2.2. Sıfat + erür

Altı tanıkta görülür.

baka kör bu sözler kim aydım saña / bu **yartlıg erür** mü ayu bér maña (KB, 3992)

iyice dikkat et, sana söylediklerim doğru mudur, değil midir, açıkça bana söyle. (Arat- KB II Çeviri)

yanut berdi ögdülmiş aydı bu söz / **kereklig erür** çın ayâ kılkı tüz (KB, 4318)

- *Ögdülmiş cevap verdi: - Bu söz, ey temiz kalpli insan, gerçekten lüzumlu bir sözdür- dedi-(Arat- KB II Çeviri)*

idi **kız erür** bu tiriglik küni / yawa işke işletse bolmaz müni (KB, 3544)

Bu hayâtın her günü çok kıymetlidir, bunu boş yere sarf etmek doğru olmaz. (Arat- KB II Çeviri)

ne yawlak neñ ol bu ölüm tarmakı / ne **yawlak erür** bu kişig urmakı (KB, 1179)

- *Bu ölüm pençesi ne kötü bir şeydir; onun insana çarpması ne kadar fena oluyor. (Arat- KB II Çeviri)*

bu aymış sözüm **çın erür** mü kör e / çın erse havâ bas berü kel tur a (KB, 3937)

- *Bu söylediğin doğru mu, bir bak; doğru ise, nefesine hâkim ol, buraya gel ve burada yaşa. (Arat- KB II Çeviri)*

kayuka baka körse korkınç-turur / sewinçin sora körse **azrak erür** (KB, 2149)

Nereye bakarsan, orada bir tehlike vardır; sevincini sorarsan, o daha azdır. (Arat- KB II Çeviri)

KB 897. beyitte er- fiilinin "olmak" anlamıyla yardımcı fiil gibi kullanıldığı görülür. Yardımcı fiil sıfat fiil ekli kullanılmıştır.

bu edgüg bilir ol kişi edgü tép / **asıglıg erürin** muni kılğu tép (KB, 897)

-*Bu iyiyi insan iyi olarak tanır ve faydalı olduğu için, yapılmasını ister. (Arat- KB II Çeviri)*

2.3. Edat + erür

Bir tanıkta görülür.

köñül aytu ıdtım bitidim bitig / negü **teg erür** sen ay bilge tetig (KB, 3908)

- *Hatır ve gönül sormak üzere, sana mektup yazdım, ey zeki âlim, nasılsın? (Arat- KB II Çeviri)*

2.4. Zamir + erür

Bir tanıkta görülür.

ağırlık uçuzluk bayattın-turur / ölüm ya tiriglik hem **andın erür** (KB, 3762)

-İzzet bulmak veya zelil olmak Tanrıdandır; ölüm ve hayat da ondandır. (Arat- KB II Çeviri)

3. Turur Bildiricisi

3. 1. İsim + turur

Otuz bir tanıkta Türkçe bir isim, on altı tanıkta alıntı bir isimle kullanım görülür. Türkçe veya alıntı kelimelerden yapım ekleriyle genişlemiş isimler açısından bakıldığında da yirmi dokuz Türkçe kelimedenden türemiş, dört de alıntı kelimedenden türemiş isim görülür.

3.1.1. Türkçe İsim ile

kara kılkı teñsiz yawa sözlegen / yawa **söz turur** bu kara baş yégen (KB, 986)

- Boş ve densiz söylenirse, çok zarar getirir; söz yerinde söylenirse, faydalı olur. (Arat- KB II Çeviri)

biri **til turur** kör birisi boğuz / bu iki basa tutsa aşğı ögüz (KB, 993)

- Bunlardan biri dildir, biri boğazdır; insan bu ikisine hâkim olursa, çok fayda görür. (Arat- KB II Çeviri)

yumuşçı bakıp aydı bir **er turur** / sözüm bar tuşayın téyü yol kolar (KB, 5955)

- Hizmetçi baktı: - Bir adam gelmiş, söylenecek sözüm var diye, yanınıza girmek istiyor-dedi. (Arat- KB II Çeviri)

osal bolma begler küyer **ot turur** / küyer otka yaksa añar yut-turur (KB, 654)

- Dikkat edersen, beyler gerçekten yanar ateş gibidir; kafa tutanın başını koparır ve kanını emer. (Arat- KB II Çeviri)

köñül **beg turur** bu et öz kul esîr / ara sözke tumlır arala isir (KB, 5865)

- Gönül beydir, bu vücut ise, kul ve esirdir; o kendisine söylenen sözlerden bazan soğur, bazan da ısınır. (Arat- KB II Çeviri)

uluğ **iş turur** bu hâciblik işi / muni başka éltmez meger ked kişi (KB, 2492)

- Bu hâciblik işi büyük iştir, bunu ancak çok ehil insan başarabilir. (Arat- KB II Çeviri)

künüg kör irilmez tolu **ok turur** / yaruklukı bir teg talu ok-turur (KB, 825)

- Güneşe bak, küçülmez, bütünlüğünü daima muhâfaza eder; parlaklığı hep aynı şekilde kuvvetlidir. (Arat- KB II Çeviri)

ayıtmaklık **erkek turur** ay ilig / cevâbı tişi ol yetürse bilig (KB, 979)

- Ey hükümdar, iyice düşünürsen, sormak - erkektir; cevap veermek de -dışidir. (Arat- KB II Çeviri)

yése todsa yatsa bu **yılık turur** / bu yılık tédüküm bu kılkı-turur (KB, 989)

-Sadece yiyen, doyan ve yatan - hayvandır; bu hayvan dediğim, onun tabiatidir. (Arat- KB II Çeviri)

kılınç oñ tutar hiç solı yok ukuş / bütün **çın turur** hiç alı yok ukuş (KB, 1863)

- *Akıl daima sağdan hareket eder, onun için hiç solu yoktur; o doğru ve dürüsttür, hiçbir hilesi yoktur.* (Arat- KB II Çeviri)

olar **kut tururlar** kut elgi uzun / küyer ot-tururlar küyürgey özün (KB, 4087)

- *Onlar zemānedirler; sevinmesi ve yüzünün gülmesi için, insanın zemāne ile uzlaşması lazımdır.* (Arat- KB II Çeviri)

kayuka baka körse **korkınç-turur** / sewinçin sora körse azrak erür (KB, 2149)

Nereye bakarsan, orada bir tehlike vardır; sevincini sorarsan, o daha azdır. (Arat- KB II Çeviri)

3.1. 2. Yabancı Kökenli İsim ile

tünekte sen artuk tileme sewinç / sewinç aslı **uçmak turur** hem awınç (KB, 5186)

- *Zindanda sen fazla sevinç bekleme; sevinme ve avunma yeri ancak cennettir.* (Arat- KB II Çeviri)

idi kıçki **dünyâ turur** bu karı / telim beg keçürdi bu kıkı turı (KB, 5405)

- *Bu dünya çok eski ihtiyar bir dünyadır; bu haşin dünya birçok beyleri görüp-geçirdi.* (Arat- KB II Çeviri)

ilig me idi edgü **sultân turur** / bodunka bağırsak sewüg **cân turur** (KB, 3458)

- *Hükümdar çok iyi bir padişahdır; çok merhametli, halkın candan sevdiği bir insandır.* (Arat- KB II Çeviri)

bu begler bayattın **musallat turur** / bodun edgü bolsa beg edgü bolur (KB, 5947)

- *Bu beyler hakimiyetlerini Tanrıdan alırlar; halk iyi olursa, bey de iyi olur.* (Arat- KB II Çeviri)

yana ma bu kün burcu **sâbit turur** / bu sâbit tédüküm tüpi berk bolur (KB, 833)

- *Bir de güneşin burcu sâbittir; bu sâbit dediğim, temeli sağlam olduğu içindir.* (Arat- KB II Çeviri)

bu samış tapuğ barça **tâ'at turur** / bu tâ'at bile barça **râhat turur** (KB, 3241)

- *Bu sayılan hizmetler birer ibâdettir; bunları yerine getiren herkes müsterih olabilir.* (Arat- KB II Çeviri)

ol ajunka ornuñ bu **ajun turur** / muni kodmağınça anı kim bulur (KB, 4798)

- *Senin o dünyadaki yerin bu dünyaya bağlıdır; bu dünya hava ve heveslerinden vazgeçmeden, o dünyayı kim kazanabilir.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **gaflet turur** kör uditur kişig / udiğli kişi kodtı yumğı işig (KB, 5267)

- *İnsanı uyutan bu gaflettir; uyuyan insan işini- gücünü bırakır.* (Arat- KB II Çeviri)

olarda biri bilge ' âlim turur / bu 'âlim bile erke kut kiw bolur (KB, 5551)

- Onlardan biri âlimlerdir; bunlar insanı devlet ve saadete kavuştururlar. (Arat- KB II Çeviri)

3.1.3. Yapım Eki + turur

3. 1. 3. 1. İsim+IXk + turur

On altı tanıkta görülür.

bu edgü-turur kör könilik çını / **tiriglik turur** körse edgü anı (KB, 5922)

- Bu iyilik, gerçekte, doğruluktur; buna iyice dikkat edersen, bu hayatın ta kendisidir. (Arat- KB II Çeviri)

üçünçi esenin **tiriglik turur** / bu üçte bu bir ked kereklig-turur (KB, 3575)

-Üçüncüsü ise, sıhhatte yaşamaktır; bu üç şeyden en lüzumlu olanı da budur. (Arat- KB II Çeviri)

ediz bağnalıĝ-men şatu kördüküm / **tiriglik turur** ay kadaş yördüküm (KB, 6052)

- Gördüğüm basamaklı yüksek merdiveni, ey kardeş, ben hayat olarak yorumuyorum. (Arat- KB II Çeviri)

kişig kul kılıĝlı bu **sukluk turur** / kiterdim bu sukluk közüm tok-turur (KB, 4729)

- İnsanı kul eden bu ihtisastır; ben ihtirâsı bıraktım, artık gözüm toktur. (Arat- KB II Çeviri)

seniñ baylıkiñ kör **çığaylık turur** / saña kim çığay erse **baylık turur** (KB, 3553)

- Senin zenginliĝin, bak, fakirliktir; senin nazarında kim fakir ise, asıl zengin olan odur. (Arat- KB II Çeviri)

ikiñçi bu saklık **odugluk turur** / kayusu sak erse ol üsteñ bolur (KB, 2357)

-İkincisi- ihtiyarlık ve uyanıklıktır; harpte kim ihtiyatlı davranırsa, o gâlip gelir. (Arat- KB II Çeviri)

tapuĝlarda artuk bu yinçge tapuĝ / **hâciblık turur** baksa yetrü kamuĝ (KB, 2484)

- Dikkat edersen, hizmetler arasında en ince hizmet hâcibliktir. (Arat- KB II Çeviri)

bu beglik ulı kör **könilik turur** / köni bolsa begler tiriglik bolur (KB, 0819)

-Bu beyliĝin temeli doğruluktur; beyler doğru olursa, dünya huzura kavuşur. (Arat- KB II Çeviri)

iweklik turur barça yañluk başı / **amulluk turur** barça edgü işi (KB, 633)

-Bütün yanlışıkların başı aceceliktir; bütün iyi işler dâimâ teenni ile yapılan işlerdir. (Arat- KB II Çeviri)

ajun toklukı barça **açlık turur** / ereji sewinçi kör emgek erür (KB, 5317)

-Dünya tokluĝu hep açlıktan ibarettir; onun huzuru, sevinci hep zahmettir. (Arat- KB II Çeviri)

3.1.3. 2. İsim + çl + turur

On tanıkta görülür.

ol **atçı turur** kör atalığılarığ / atasız kılığlı ay kılıkı arığ (KB, 6055)

- *Evlatları babasız bırakan bu atlıdır, ey temiz kalpli insan.* (Arat- KB II Çeviri)

yalawaç tédüküm bu **ilçi turur** / bu ilçi sözün aysa ölmez kalur (KB, 3819)

İşte elçi dediğın böyle olan elçidir; bu elçi ne söylerse-söylesin ona zevâl yoktur. (Arat- KB II Çeviri)

birisi biliglig ukuşluğbüğü / takı bir **bitigçi turur** sözlegü (KB, 2704)

- *Biri -bilgili, akıllı ve hakim kimse, biri - kendisine sırlar tevdi edilen kitaptır.* (Arat- KB II Çeviri)

olarda birisi **otaçı turur** / kamuğ ig toğaka bu emçi erür (KB, 4356)

- *Bunlardan biri tabiplerdir; bütün hastalıkları ve ağrıları bunlar tedavi ederler.* (Arat- KB II Çeviri)

tarıgçı turur kör takı bir kotu / kereklig kişiler-turur bu botu (KB, 4400)

- *Başka bir zümre de çiftçilerdir; bunlar da lüzumlu insanlardır.* (Arat- KB II Çeviri)

muniñda basası **satıgçı turur** / satığ birle tınmaz **asıgçı turur** (KB, 4419)

- *Bundan sonra gelenler-satıcılarıdır; bunlar durmadan ticâret yapar ve kâr peşinde koşarlar.* (Arat- KB II Çeviri)

kiçig ya uluğ tut ne çawluğ külüg / tapuğçı **tapuğçı turur** belgüüg (KB, 4092)

- *İster büyük, ister küçük olsun, istr şöhretli ve nâmlı olsun, şu muhakkaktır ki, hizmetkâr - hizmetkârdır.* (Arat- KB II Çeviri)

du'âçı tururlar saña ay kadaş / idi edgü neñ bu du'â ay adaş (KB, 4470)

- *Ey kardeş, bunlar sana duâcıdır; ey dostum, bu duâ çok iyi bir şeydir.* (Arat- KB II Çeviri)

bu dünyâ işi bek **tuzakçı turur** / tuzakka ilinme séni berkitür (KB, 4824)

- *Bu dünya işi sağlam bir tuzaktır; tuzağa düşme, seni sim-sıkı yakalar.* (Arat- KB II Çeviri)

kalır dünyâka bérme saklan köñül / **cefâçı turur** bu ay kılıkı amul (KB, 6131)

- *Geriye bırakacağın bu dünyaya gönül verme, sakın; ey sâkin tabiatli insan, o cefa edicidir.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1. 3.3. İsim +sXz + turur

On tanıkta görülür.

inançsız turur bu cefâcı ajun / yayığ kılıkı irsel kılınçı otun (KB, 4839)

- *Bu cefacı dünyaya inanılmaz, o dönektir; onun tabiati vefasızdır, küstahça hareket eder.* (Arat- KB II Çeviri)

bu dünyâ kutıña inanma ayığ / **inançsız turur** kör kılınçı yayığ (KB, 5175)

- *Bu dünya saadetine pek güvenme; onun tabiati dönektir, ona inanılmaz.* (Arat- KB II Çeviri)

negülük tése sen **ukuşsuz turur** / ukuşsuz kişiler **ülüksüz turur** (KB, 296)

-*Niçin dersen, o akılsızdır; akılsız adamlar ne mükâfat görür, ne de ceza.* (Arat- KB II Çeviri)

tiriglik tatığı bu erse kalı / **tatıgsız turur** dünyâ mihnet yolu (KB, 3585)

- *Zevk nerede ise, mihnet de beraberdir; tatlı nerede ise, orada acı vardır.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1.4. Çoğul İsim+ turur

Beş tanıkta görülür.

yayığ kut kişeni bu **neñler turur** / bu yañlığ basa kutnı kaçmaz kalur (KB, 710)

-*Dönek saadetin kösteği bunlardır; saadet bu şekilde bağlanırsa, kaçamaz, kalır*(Arat- KB II Çeviri)

takı bir kotusu bu **uzlar turur** / tirilgü tilep özke uzluk kılur (KB, 4456)

- *Başka bir zümre de bu zanâat erbâbıdır; kendi hayatlarını kazanmak için, zanâat ile meşgûl olurlar.* (Arat- KB II Çeviri)

bularda birisi bu **baylar turur** / bodun küçlüğü bu ay kılkı unur (KB, 5561)

- *Bunlardan biri zenginlerdir, ey kudretli insan, halk arasında kuvvetli olanlar bunlardır.* (Arat- KB II Çeviri)

çıgaylar turur kör bularda basa / bularığ küdezgü kamudın oza (KB, 5563)

- *Bunlardan sonra fakirler gelir; her şeyden önce bunlar korunmalıdır.* (Arat- KB II Çeviri)

bulurda basa **muhtesibler turur** / bular elgi küçlüg kerek ay unur (KB, 5555)

- *Bunlardan sonra muhtesipler gelir; ey kudretli, bunlar kuvvetli olmalıdırlar.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1.5. İsim Hal Eki + turur

3. 1. 5. 1. İsim+ Yönelme Durumu Eki+ turur

Dokuz tanıkta yönelme durumu ile kullanım görülür.

yula teg küyer sen bu kün ay ilig / yarukluk **adınka turur** ay silig (KB, 5166)

- *Ey hükümdar, bugün sen bir meşale gibi yanıyorsun, fakat bunun ışığı başkaları içindir; ey temiz kalpli insan.* (Arat- KB II Çeviri)

tözüke turur bu ölüm kelgü kün / ol öldi sen emdi ölümke anun (KB, 6294)

- *Herkes için bu ölümün geleceği bir gün vardır; o öldü, şimdi de sen ölüme hazırlan.* (Arat- KB II Çeviri)

biligke turur bu ağırılık kamuğ / ajunka kerek tör kerek él kapuğ (KB, 264)

-*Bütün bu saygı bilgi içindir; dünyada yeri ister baş-köşe, ister eşik olsun.* (Arat- KB II Çeviri)

ukuşka turur bu ağırılık itig / ukuşsuz kişi bir awuçça tetig (KB, 297)

-*Bütün bu hurmet ve itibar akıl içindir; akılsız adam bir avuç balçık gibidir.* (Arat- KB II Çeviri)

tapuğçı kapuğda **umınçka turur** / umınç bérnese beg mürüvvet barur (KB, 2972)

- *Hizmetkâr kapıda ümit ile hizmet eder; bey onun umduğunu vermezse, mürüvvet gider.* (Arat- KB II Çeviri)

bilir sen tiriglik **ölümke turur** / anundı ölüm uş üdiñe küdür (KB, 3530)

- *Bilirsin ki, hayat ölmek içindir; ölüm hazırlanmıştır, sadece vaktini bekliyor.* (Arat- KB II Çeviri)

bu tatğıñ üç ernek **boguzka turur** / aniñda naru barsa karnıñ tolur (KB, 3578)

- *Bu zevkin üç parmaklık boğaz içindir; ondan öteye giderse, karın dolar.* (Arat- KB II Çeviri)

uluğlar kut ol kör tilese kutuğ / tapıñıl **tapugka turur** kut tutuğ (KB, 4180)

- *Büyükler ikbâldir; ikbâle kavuşmak istersen, hizmet et; ikbâl için rehin olarak hizmet vermelidir.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1.5.2. İsim+ Bulunma Durumu Eki + turur

On yedi tanıkta bulunma hali ile kullanım görülür.

küwençim awınçim sewinçim kamuğ / sewinçin **içinde turur** ay uluğ (KB, 3774)

- *Bir de mevki, ihsan, yiyecek ve giyecek hususunda birçok lutuflar vâdinde bulunmuşlar.* (Arat- KB II Çeviri)

kara tün **içinde turur** kelgü iş / yarutur yaruk kün ayâ edgü iş (KB, 4925)

- *Gelecek hadiseler karanlık geceye bürünmüştür, ey iyi arkadaşım, ancak parlak güneş aydınlatabilir.* (Arat- KB II Çeviri)

köni bol bütünlük bile tut kılınç / könilik **içinde turur** bu sewinç (KB, 1289)

- *Doğru ol, dürüst hareket et; doğruluk insanı mes'ûd eder.* (Arat- KB II Çeviri)

bağırsak tapuğçı eşik yastanur / tiledükte tutçı **kapugda turur** (KB, 2727)

- *Sadık hizmetkâr eşiği yastık yapar ve her istenildiği zaman kapıda hazır bulunur.* (Arat- KB II Çeviri)

tapuğka kelip kut **kapugda turur** / kapuğda turuğlı **tapugda turur** (KB, 100)

- *Ey hükümdar, kılıç veya sopa sendedir; bu kamçılar, bu cezalar kötüler içindir.* (Arat- KB II Çeviri)

busugda turur bu körünmez ölüm / çıkatussa hergiz unitmaz yolum (KB, 5414)

- *Bu görünmez ölüm pusudadır; karşıma çıkmak isterse, hiçbir zaman izimi kayıp etmez.* (Arat- KB II Çeviri)

meniñ bu özüm kaçtı dünyâ kodup / bu **yérde turur men** kör emgek yüdüp (KB, 6050)

- *Ben ise, bu dünyayı bırakıp kaçtım; zahmetlere katlanarak, burada yaşıyorum.* (Arat- KB II Çeviri)

ukuş orni üstün **meñede turur** / ağır neñ için orni başta erür (KB, 1836)

- *Akılın yeri üstte, beyindedir; kıymetli bir şey olduğu için aziz ve kıymetli bir şeydir- dedi*(Arat- KB II Çeviri)

bu böğde biçek kim **eligde turur** / bıçığı kesigli-turur ay unur (KB, 810)

-*Ey becerikli insan, elimdeki bu bıçak biçen ve kesen bir âlettir.* (Arat- KB II Çeviri)

ukuş orni üstün **meñede turur** / ağır neñ için orni başta erür (KB, 1836)

- *Akılın yeri üstte, beyindedir; kıymetli bir şey olduğu için, onun yeri baştadır.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1.5.3 İsim+ Ayrılma Durumu Eki +turur

asığ yas ne edgü ne isiz barı / **bayattın turur** kör anıñ takdîri (KB, 3353)

- *Fayda ve zarar, iyilik ve kötülük hep Tanrıdan gelir; bu onun takdiridir.* (Arat- KB II Çeviri)

ağırlık uçuzluk **bayattın turur** / ölüm ya tiriglik hem andın erür (KB, 3762)

3.1.6. İsim +İyelik Eki + turur

3.1.6.1. İsim +İyelik II. Tekil Kişi Eki + turur

Üç tanıkta görülür.

namâz rûza barça öz **asığñ turur** / öz asığın tilegli bağırsız bolur (KB, 3243)

- *Namaz ve oruç, bunlar hep kendi menfaati içindir; hep kendi menfaatini düşünen insan hodkâm olur.* (Arat- KB II Çeviri)

bularda biri özde **ulguñ turur** / uluğka tapınsa özüñ kut bulur (KB, 4175)

- *Bunlardan biri senin büyüklerindir; büyüğe hizmet edersen, sen de saâdete erersin.* (Arat- KB II Çeviri)

tiriglik keçer terk bu beglik kalur / kereklig saña edgü **atiñ turur** (KB, 5247)

- *Hayat çabuk geçer, bu beylik kalır; sana lazım olan iyi adındır.* (Arat- KB II Çeviri)

3.1.6.2. İsim +İyelik III. Tekil Kişi Eki + turur

Beş tanıkta görülür.

tetiglik **nişâni turur** bu bitig / bitig bilgüçi er bolur ked tetig (KB, 2224)

- *Bu yazı zekâ nişânıdır; yazı bilen insan çok zeki olur.* (Arat- KB II Çeviri)

bu barça uluğ kün **nişâni turur** / nişâni körünse keligli kelür (KB, 6493)

-*Bunlar hep kıyâmet gününün alâmetidir; alâmeti görünürse, gelecek olan gelir.* (Arat- KB II Çeviri)

sırınçğa **sakışı turur** bu köñül / idi ked küdez sınmasu ay oğul (KB, 3394)

- *Gönül sırça gibidir; ey oğul, onu çok iyi muhafaza et, kırılmasın.* (Arat- KB II Çeviri)

olarda biri sawçı **urgı turur** / bularnı ağır tutsa kut kiw bulur (KB, 4337)

- *Bunlardan biri Peygamberin neslidir; bunlara hurmet edersen, devlet ve saadete kavuşursun.* (Arat- KB II Çeviri)

negü kadğu **vakti turur** ay oğul / maña ay bileyin ay kılkı amul (KB, 6234)

- *Ey oğul, böyle bir zamanda bu nasıl bir derddir; bana söyle, ey sakın tabiatlı insan, ben de bileyim.* (Arat- KB II Çeviri)

3. 2. Sıfat + turur

On dört tanıkta görülür.

ne **edgü turur** bu kılınç edgüsi / kılınç edgü erke yégü kedgüsi (KB, 1982)

- *Bu iyi tabiat ne güzel şeydir; tabiatı iyi olan insanın hayatı da güzeldir.* (Arat- KB II Çeviri)

kayuka baka körse **korkınç turur** / sewinçin sora körse azrak erür (KB, 2147)

- *Halka baş olmak büyük ve ağır bir iştir; o daima başa dert olur ve insana eziyet verir.* (Arat- KB II Çeviri)

bilgisiz **karagu turur** belgülüg / ây közsüz karagu bilig al ülüg (KB, 271)

- *Bilgisiz, muhakkak ki, kördür; ey gözsüz kör, bilgiden hissene al.* (Arat- KB II Çeviri)

kamug üç adaklıg köni **tüz turur** / kalı bolsa tört kör bir egri bolur (KB, 804)

- *Üç ayaklı olan her şey doğru ve düz durur; eğer dört ayaklı olursa, biri eğri olabilir.* (Arat- KB II Çeviri)

yayığ ol bu devlet éter hem buzar / ne **irsel turur** terk irikse tezer (KB, 548)

-*Bu devlet dönektir, hem yapar, hem bozar; o kararsızdır da ; bıkarırsa, çabuk kaçır.* (Arat- KB II Çeviri)

idi **ters turur** bu aş içgü yégü / siziklig kişidin yése ay bügü (KB, 2826)

- *Ey hakim, şüpheli insanın elinde bulunursa, bu yemek-içmek işi çok güç bir mesele hâlini alır.* (Arat- KB II Çeviri)

şeker halvâ yégli ya arpa üyür / todup yatsa tañda yana **aç turur** (KB, 3612)

- *İster şeker, helva, ister arpa, darı yemiş olsun, doyup yatan sabah tekrar aç kalkar.* (Arat- KB II Çeviri)

idi ked **kereklig turur** bu bitig / bitig birle begler iter él itig (KB, 2702)

- *Yazı çok lüzumlu bir şeydir; beyler memleket işlerini yazı ile tanzim ederler.* (Arat- KB II Çeviri)

bu üçte bu bir ked **kereklig turur** (KB, 3575)

-*Üçüncüsü ise, sıhhatte yaşamaktır; bu üç şeyden en lüzumlu olanı da budur.* (Arat- KB II Çeviri)

yanut bérdi ögdülmüş aydı bu ma / **kereklig turur** bu kadaş aysa ma (KB, 4573)

- *Ögdülmüş cevap verdi ve : - Ey kardeş, bu da izâh edilmesi gereken bir şeydir- dedi-*(Arat- KB II Çeviri)

ne **muñlug turur** bu apa oğlanı / tilek teg bulumaz tiriglik küni (KB, 1122)

- *Bu insan oğlu ne kadar âcizdir; ömrümü dilediği gibi geçiremez.* (Arat- KB II Çeviri)

ne **muñlug turur** körse yalñuk özi / yorırda yiter atı ksilür sözi (KB, 1528)

- *Dikkat edersen, insan ne kadar âciz bir mahluktur; yürürken, yere serilir ve sesi kesilir.* (Arat- KB II Çeviri)

ilig aydı körklüg ayur sen bu söz / **asıglig turur** bu sözüg artuk öz (KB, 6358)

- *Hükümdar: - Çok güzel söylüyorsun, bu çok samimi ve fevkalâde faydalı bir sözdür- dedi-*(Arat- KB II Çeviri)

ay ilig bu dünyâ **keçimlig turur** / tiriglik küniñe tüker alkınur (KB, 3782)

- *Ey hükümdar, bu dünya geçicidir; gün geçtikçe hayat eksilir ve tükenir.* (Arat- KB II Çeviri)

hatarlig turur dünyâ nûşı ağu / arığın tile barça içgü yégü (KB, 4801)

- *Bu dünya tehlikeler ile doludur, onun şerbeti zehirdir; sen bütün içecek ve yiyeceklerde temizlik ara.* (Arat- KB II Çeviri)

3. 3. Zamir + turur

On üç tanıkta görülür.

bilig belgüsi kör iki **neñ turur** / bu iki bile er kızıl eñ urur (KB, 992)

- *Bak, bilginin iki alâmeti vardır; bu iki şey ile insan bahtiyar olur.* (Arat- KB II Çeviri)

ilig aydı edgü talu **neñ turur** / talu neñi tutçı talular kolur (KB, 899)

-*Hükümdar : -İyi mümtaz bir şeydir- dedi- mümtaz bir şeyi ise, dâima bu vasfı hâiz olanlar ister.* (Arat- KB II Çeviri)

iki **neñ turur** dünyâ atı çawı / biri neñ tawar ol biri yüz suwı (KB, 6108)

- *Dünyada şân ve şöhet iki şey ile kaimdir; biri mal, mülk sahibi, biri şerefli olmaktır.* (Arat- KB II Çeviri)

bu üç **neñ turur** dünyâ tatğı bütün / yanutı eşittiñ ay kılık tüzün (KB, 3588)

- *Dünyanın bütün zevki bu üç şeydir; ey yumuşak huylu, bunları takip eden mihnetleri duydun.* (Arat- KB II Çeviri)

bularda eñ edgü yorık **bu turur** / bögü bilge ögmiş kılık **bu turur** (KB, 4670)

- *Bunlardan en iyisi bu sonuncusudur, hakim ve âlim insanların beğendikleri hareket de budur.* (Arat- KB II Çeviri)

kamuğda isizrek yağı **bu turur** / muñar edgü kılsa bu isiz kılur (KB, 5319)

- *En kötü düşmanın budur; sen ona iyilik yaparsan, o sana kötülük eder.* (Arat- KB II Çeviri)

takı erde yégrek eren **ol turur** / miñ ârzû bulup bu özin tıdsa terk (KB, 3450)

- *Yine bu erden daha iyi erkek odur ki, bir arzusuna nail olduğu halde, kendisine derhal hâkim olur.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **iki turur** bu ajun tutruki / oza keçmiş iş hem kelir utruki (KB, 2716)

Gerek geçmişte, gerek gelecekte bu dünyanın bize verip- vereceği bu iki şeydir. (Arat- KB II Çeviri)

kamuğ üç adaklığ emitmez bolur / **üçegü turur** tüz kamıtırmaz bolur (KB, 802)

- *Üç ayak üzerinde olan hiçbir şey bir tarafa meyletmez; her üçü düz durdukça, taht sallanmaz.* (Arat- KB II Çeviri)

3. 3. 1. Zamir + Durum Ekleri + turur

3. 3. 1. 1. Zamir+ Yönelme Durumu Eki+turur

Bir tanıkta görülür.

biziñe turur iş yarın ay bögü / ne erki tiriglik ne erki tigü (KB, 6254)

- *Ey hakim, bu iş yarın bize de gelecektir; acaba hayatımız nasıl geçecek ve bunda bizler ne kazanacağız.* (Arat- KB II Çeviri)

3. 3. 1. 2. Zamir+ Bulunma Durumu Eki + turur

Dört tanıkta görülür.

negü ol ukuş orni **kayda turur** / kayudın kopar kopsa kayda barur (KB, 1834)

- *Akılın yeri neresidir, o nerede bulunur; neredençıkar ve çıkınca, nereye gider?* (Arat- KB II Çeviri)

seniñde turur çin meniñde oyun / oyun kaldı çınka bérür-men boyun (KB, 4877)

- *Hakikat sendedir, benimki ise, oyundur; hakikate boyun eğiyorum ve oyunu bırakıyorum.* (Arat- KB II Çeviri)

eşitti ilig aydı keldür kanı / **kayuda turur** bir köreyin anı (KB, 570)

-*Hükümdar bunu duydu ve : - Getir, hani; nerededir, onu bir göreyim-dedi-*(Arat- KB II Çeviri)

kayudın kelir erki kaçça barır / **kayuda turur** erki kayda yorır (KB, 1529)

- *Nereden gelir, nereye gider; nerede durur, nerede yürür.* (Arat- KB II Çeviri)

ay ilig kılıç berge **sénde turur** / bu berge kıyınlar isizke erür (KB, 5279)

3.3.1. 3. Zamir +Ayrılma Durumu Eki + turur

İki tanıkta görülür.

negü teg yorıkın biliñü adaş /tiriglik **olardın turur** ay kadaş (KB, 4162)

Orada insanların dostlukları ne gibi hareketleri ile belli olur; ey kardeş, bu hayat dāimā onlar ile birlikte geçer.
(Arat- KB II Çeviri)

bu dünyâ itigi bulardın-turur / ajunda tañ işler **bulardın törür** (KB, 4459)

-*Bu dünyanın süsü bunlardan gelir; hayret verici hüneler bunlardan çıkar.* (Arat- KB II Çeviri)

3.3. 2. Zamir + Çokluk Eki + turur

Bir tanıkta görülür.

yayığ kut kişeni bu **neñler turur** / bu yañılığ basa kutnı kaçmaz kalur (KB, 710)

-*Dönek saadetin kösteği bunlardır; saadet bu şekilde bağlanırsa, kaçamaz, kalır*(Arat- KB II Çeviri)

3.4. Zarf + turur

Üç tanıkta görülür.

bu begler ewi atı karşı turur / bu karşı içindeki **karşı turur** (KB, 4246)

- *Bu beyler evine saray (karşı) derler; bu saray içindekiler her vakit birbirlerine karşı gelirler.* (Arat- KB II Çeviri)

bilir-men bayatım sewinçi kamuğ / tapuğ tâ'at **içre turur** ay uluğ (KB, 3989)

- *Biliyorum, Tanrının rizāsı hep ibadet ve tāt içindedir, ey ulu.* (Arat- KB II Çeviri)

yüz **utru turur** bu uzun yol sefer /ukuşluğ bu yolka azuk ked éter (KB, 1417)

- *Önünde uzun bir yol, bir sefer vardır; akıllı olan bu yol için ağzını iyice hazırlar.* (Arat- KB II Çeviri)

3. 5. Edat + turur

On sekiz tanıkta görülür.

bu tört eş maña tört tadu **teg turur** / tüzülse tadu çın tiriglik bolur (KB, 60)

-*Bu dört sahābe benim için dört unsur gibidir; unsurlar denkleşirse, gerçek hayat vücuda gelir.* (Arat- KB II Çeviri)

kişi köñli tüpsüz teñiz **teg turur** / bilig yinçü sanı tüpinde yatur (KB, 211)

- *İnsan gönüllü dibi olmayan bir deniz gibidir; bilgi onun dibinde yatan inciye benzer.* (Arat- KB II Çeviri)

bu ay toldı aydı meniñ bu özüm / keyik **teg turur** kılkı kestim sözüm (KB, 698)

- *Ay-Toldı şöyle cevap verdi: - Kısaca benim kendim ve tabiatım bir geyiğe benzer.* (Arat- KB II Çeviri)

biliglig sözi yérke suw **teg turur** / akıtsa suwuğ yérde ni'met önür (KB, 972)

Bilgilerin sözü toprak için su gibidir; su verilince, yerden nimet çıkar. (Arat- KB II Çeviri)

bu **yañlig turur** begke kılğu tapuğ / tapuğ siñse ötrü açar kut kapuğ (KB, 4157)

- *Beye yapılacak hizmet böyledir; hizmet makbule geçerse, ikbāl kapısı açılır.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **yañlig turur** bu ajun öñdisi / saranka söküşü akı öñdisi (KB, 3049)

- *Bu dünyada böyle ādet olmuştur: hasise söğerler, cömerdi öğerler.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **yañlig turur** 'ām yorıkı adaş (KB, 4565)

- *Yalnız hayat isteme, iyi nām iste; insana hayat ile birlikte iyi ad da lāzımdır.* (Arat- KB II Çeviri)

bu tüşnüñ yörüğü bu **yañlig turur**

adınığ yörer sen maña ay unur (KB, 6067)

- *Bu rüyanın tabiri böyle olur; ey kudretli insan, sen bunu bana başka türlü yoruyorsun.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **yañlig turur** bu ajun öñdisi / kerek öñdisi tut kerek tündisi (KB, 4720)

- *Bu dünyanın kanunu böyledir; ister buna göre hareket et, ister aksi yolu tut.* (Arat- KB II Çeviri)

bu **yañlig turur** dünyâ hâli kamuğ / ukuş birle körgil açılğay kapuğ (KB, 6445)

- *Bütün dünyanın hali böyledir; anlayış ile bakarsan, idrāk kapıları açılır.* (Arat- KB II Çeviri)

bu yawlak **osuglug turur** bu et öz / semiz tutsa artuk bolur bu yawuz (KB, 3599)

- *Bu vücut böyle kötü bir tıynettedir; onu kuvvetlendirirsen, daha çok kötüleşir.* (Arat- KB II Çeviri)

3.6. Fiil Çekim Ekleri + turur

3. 6. 1. Fiil + (-(X)gll) Sıfat Fiil Eki + turur

Dokuz tanıkta görülür. Bu tanıkların bir kısmında *turur* isim bildiricisidir, bir kısmında sıfat fiille birlikte gelecek zamana işaret eder niteliktedir.

keçigli turur dünyâ keçti sakın / keligli ölüm utru keldi sakın (KB, 1465)

- *Bu dünya geçicidir, sen onu şimdiden geçti bil; ölüm muhakkak gelecektir, sen onu karşın artık geldi bil. (Arat- KB II Çeviri)*

barıglı turur bu ajun terk üdün / **keligli turur** ol ajun ked odun (KB, 3556)

- *Bu dünya kısa bir zamanda gidecek, öbür dünya gelecektir; çok uyanık ol. (Arat- KB II Çeviri)*

törümüş neñ erse yokalğu-turur / **törütüglı hâlik** ne kolsa kılur (KB, 692)

- *Yoktan var olan her şey tekrar yok olacaktır; yaratan Tanrı ne isterse, onu yapar. (Arat- KB II Çeviri)*

ayıklıg turur bu ölüm belgölüg / üdi kelmeginçe er ölmez külüg (KB, 2286)

- *Ölüm için, hiç şüphesiz, ecelin gelmesi lâzımdır; eceli gelmeden, hiçbir yiğit ölmez. (Arat- KB II Çeviri)*

3. 6. 2. Fiil + (-mıŝ) Sıfat Fiil Eki + turur

Yirmi iki tanıkta görülür. Çekimli fiilde kuvvetlendirme görevi görmektedir. Sıfat fiil gibi değerlendirilebileceği tartışılabilirse de tanıklar esas olarak çekimli bir fiilin kesinlik ifadesiyle pekiştirilmesini gösterir.

anunmıŝ turur bu ölüm tutğalı / özüñ idmağıl sen udıp yatğalı (KB, 6269)

- *Bu ölüm seni yakalamak üzere hazırlanmış bulunmaktadır; kendin, gaflet uykusuna bırakma. (Arat- KB II Çeviri)*

biziñe **anunmıŝ turur** bu ölüm / ölümke itig yok azu berk tolum (KB, 6291)

- *Bu ölüm bizim için de hazırlanmıştır; ölüme karşı bir çâre veya müessir bir silah yoktur. (Arat- KB II Çeviri)*

arığlıknı **sewmıŝ turur** bir bayat / arığlık bile er bulur edgü at (KB, 2856)

- *Tanrı temizliği sever, temizlik ile insan iyi ad kazanır. (Arat- KB II Çeviri)*

ajunda çawıkımıŝ ne törlüg eren / iligke **yumıtımıŝ turur** miñ tümen (KB, 3807)

- *Dünyaya ün salmış binbir çeşit insan hükümdarın etrafına toplanmıştır. (Arat- KB II Çeviri)*

kişide **yıramıŝ turur** bu özüm / törü yok toku yok ne kıkım sözüüm (KB, 4002)

- *Ben insanlardan uzaklaşmış bulunuyorum; töre bilmem, yol bilme; hizmete yakışacak ne tavır ve hareket, ne de söz söylemek kabiliyeti bende var. (Arat- KB II Çeviri)*

3.6.3. Fiil + (-gU) Sıfat Fiil Eki + turur

On iki tanıkta görülür. Bu kullanımlar gelecek zamana ilişkin kullanımlardır. Bildirme görevli değildirler.

at edgü kerek kör öz **ölgü turur** / ölür öz atı kalsa meñü-turur (KB, 5573)

- *İyi ad ile şöhet kazandıktan sonra, ister yerin üstünde, ister altında ol.* (Arat- KB II Çeviri)

neçe kılsa âhır öz **ölgü turur** / ölümdede kedin miñ öküñü-turur (KB, 6258)

- *Nasıl olsa sonunda bu vücud ölecektir ve ölümden sonra da bin peşimanlık vardır.* (Arat- KB II Çeviri)

ayıtgu turur kör bayat barçanı / kutulğu yeriñ barmu kaçğıl kanı (KB, 5278)

Tanrı her şeyi soracaktır; kaçıp-kurtulacak yerin var mı, hani. (Arat- KB II Çeviri)

buzulgu turur bu itilmişleriñ / **saçılgu turur** bu yumıtmışlarıñ (KB, 3555)

- *Sağladığın bu nizam bozulacaktır; bu topladıkların tekrar dağılacaktır.* (Arat- KB II Çeviri)

3.6. 4. Fiil + (-mAk Eki) Yapım Eki+ turur

İsim fiilli bu kuruluştada bildirici özelliği taşımamaktadır.

meniñ ewke **kelmek turur** ol maña / kaçan kel tése sen kelir ol saña (KB, 5019)

- *O benim evime gelecek; ne zaman gelmesini emrederseniz, o zaman huzuruza çıkacaktır.* (Arat- KB II Çeviri)

4. Kutadgu Bilig'de "ol" Bildiricisinin Kullanımı

Kutadgu Bilig indeksine ve metnine bakıldığında 528 tanıkta geniş zaman 3. kişinin bildiricisi olarak "ol" bildiricisinin kullanıldığı görülür. *Erür* ve *turur* ile *ol* arasında ayırım var mıdır? Tanıklara bakıldığında, diğer bildiricilerde olduğu gibi isimlerden, isimlerin hal ekli ve iyelikli biçimlerinden sonra, sıfatlardan, zamirlerden, sıfat fiillerden sonra kullanılabilir oldukları görülmektedir. Tanıklardan örnekler aşağıda sunulmuştur.

anıñ dört eşi ol avıñu körüp/ keñeşçi bular erdi birle turup (KB, 49)

-*Bunlar onun sevdiği dört arkadaşı idi ; yanındaki müşavirleri bunlar idi.* (Arat- KB II Çeviri)

idi keçki söz ol meselde kelir/ ata ornı atı oğulka kalır (KB, 110)

-*Çok eski bir atasözü vardır : babanın yeri ve adı oğula kalır.* (Arat- KB II Çeviri)

bir ança yarutmuş halâyıkka ol/ bir ança kulavuz bulur yitse yol (KB, 129)

-*Bir kısmını halk için aydınlatmıştır; bir kısmı kılavuzdur, insan yolunu kaybederse, bunlarla bulur.* (Arat- KB II Çeviri)

on iki ükek ol bularda adın/ kayu iki evlig kayu birke in (KB, 138)

-*Bunlardan başka bir de on iki burç vardır; bunların bâzıları iki evli, bâzısı ise, tek evlidir.* (Arat- KB II Çeviri)

burunduklug ol söz teve burnı teg/ barur kaçça yetse titir boynı teg (KB, 206)

-Söz, deve burnu gibi, yularlıdır; o, dişi deve boynu gibi, nereye çekilirse, oraya gider. (Arat- KB II Çeviri)

kamug edgölükler bilig aşğı ol/ bilig birle buldı mesel kökke yol (KB, 208)

-Bütün iyilikler bilginin faydasıdır; bilgi ile göğe dahi yol bulunur. (Arat- KB II Çeviri)

apañ iki ajun kolur erse sen/ otı edgölük ol kılur erse sen (KB, 226)

Sen her iki dünyayı arzu ediyorsan, bunun çâresi — iyilik yapmaktır. (Arat- KB II Çeviri)

özün menü ermez atıñ menü ol/ atıñ menü bolsa özün menü ol (KB, 229)

-Kendin ebedî değılsin, adın ebedîdir; adın ebedî olursa, kendin de ebedî olursun. (Arat- KB II Çeviri)

iki törlüg at ol bu tilde yorır/ bir edgü bir isiz ajunda kalır (KB, 238)

-İnsanların dillerden düşmeyen iki türlü adı vardır : biri — ıyı, biri — kötü; bunlardan biri dünyada kalır. (Arat- KB II Çeviri)

basa aydım emdi kör ögdülmişig/ ukuş atı ol bu bedütür kişig (KB, 356)

-Bundan sonra Ögdülmiş'i anlattım; o aklın adıdır ve insanı yükseltir. (Arat- KB II Çeviri)

anıñda basası bu odğırmış ol/ munı âkibet tep özüm yörmiş ol (KB, 357)

-Ondan sonrakisi Odgurmuş'tır; onu ben akıbet olarak aldım. (Arat- KB II Çeviri)

öziñe basut kılsa iş başlasa/ özi tınsa ança ol iş işlese (KB, 419)

-Bunlar kendisine yardım etsinler ve işini görsünler; onlar çalışsınlar ve kendisi bir az istirahat etsin. (Arat- KB II Çeviri)

tilekim bu ol sen meni yermedin/ tapuğka yakın tut maña ermedin (KB, 592)

-Dileğim şudur: sen beni yermeden ve benden usanmadan, dâima hizmetinde bulundur. (Arat- KB II Çeviri)

ikinci eligde ne ol bu bıçek/ munı ma özüm yetrü bilgü kerek (KB, 788)

-İkincisi — elindeki bu bıçak nedir; benim bunu da iyice bilmem lâzım. (Arat- KB II Çeviri)

üçünçi onıñdın negü ol şeker/ solıñdın urâğün ne ol bu sañar (KB, 789)

-Üçüncüsü — niçin sağında şeker var, solundaki bu acı ot nedir. (Arat- KB II Çeviri)

5. Kutadgu Bilig'de "ermez" kullanımı

Ek fiilin geniş zaman olumlu çekiminde hem *erür* hem *turur* hem de *ol* kullanılırken olumsuz çekimde sadece *ermez* kullanılır. Kutadgu Bilig'de olumsuz bildirmede *ermez* kullanımının pek çok tanığı Kutadgu Bilig indeksi ve metni ile takip edilebilir. Olumlu bildirmede olduğu gibi isimlerden, çekimli isimlerden, sıfatlardan,

zamirlerden sonra kullanılabilir. Durumu sergilemek üzere metinden birkaç örnekle yetinmek yeterli olacaktır.

Özün menü ermez atıñ menü ol / atıñ menü bolsa özün menü ol (KB, 229)

-*Kendin ebedî değılsin, adın ebedîdir; adın ebedî olursa, kendin de ebedî olursun.* (Arat- KB II Çeviri)

Kız ermez bu yalñuk kişilik kız ol/ az ermez bu yalñuk könilik az ol (KB, 866)

-*İnsan nâdir değıl, insanlık nâdirdir; insan az değıl, doğruluk azdır.* (Arat- KB II Çeviri)

Kız ermez kişi kör kişilik kız ol/ köni çın kişileri öğdi ukuş (KB, 869)

-*İnsan nâdir değıl, insanlık nâdirdir; akıl doğru ve dürüst insanları öğmüştür.* (Arat- KB II Çeviri)

Kişi barça igler kör edgü bolur/ saña yalñuz ermez bu ig ay unur (KB, 1081)

-*Herkes hastalanır, bakarsın, tekrar iyileşir; ey kudretli insan, bu hastalık yalnız senin için değıldir.* (Arat- KB II Çeviri)

6. DEĞERLENDİRME

1. *Kutadgu Bilig’de* isimlerin yüklemleştirilmesinde üçüncü kişilerde *turur* açık olarak *erür* kullanımından fazladır. Bu kullanım çokluğuna bağlı olarak *turur* ile kullanılan isimlerin *erür* ile kullanılan isimlerle ve isim halleriyle karşılaştırılmasında alıntı kelimelerle *turur* kullanımı ve isimlerin işletme ekleri ile kullanımı belirgin olarak daha fazladır. Alıntı isimlerde *erür* kullanımı eski bir Çince alıntı olan çın “gerçek” kelimesi dışında tanıklanamamıştır. Özellikle Arapça vr Farsça alıntılarda *turur* ile yüklemleşme dikkat çekmektedir.

2. Aynı ismin hem *erür* hem *turur* ile kullanımı bakımından *erür* ile kullanılan isimler incelendiğinde, şu kelimelerin her iki bildirici ile de kullanıldıkları görülür: *çın’ın* bir kez *erür* ile bir kez *turur* ile kullanımı; *kereklig’in* *erür* ile bir kez *turur* ile beş kez; *tarıglag’in* *erür* ile bir, *turur* ile iki kullanımı; *asıglıg* *erür* ile bir, *turur* ile iki kullanımı; *teg’in* *erür* ile bir kullanımı, *turur* ile altı kullanımı; *saklık’in* *erür* ile de *turur* ile de bir kullanımı görülür. *Turur’un* türemiş kelimelerde daha fazla kullanılmış olmasına bir anlam yüklenebilir mi?

3. *Erür’ün* zamir ile kullanımı bir tanıkta görülürken *turur* ile zamir kullanımı birçok tanıkta vardır.

Edatlarla bildirici kullanımında da *turur* *erür’den* belirgin olarak çoktur. Yönelme halindeki isimlerde “*erür*” ile kullanıma ait tek örnek olarak görülürken *isizke erür (1)*. Bulunma halindeki isimlerde “*Erür*” ile kullanım tek örnekte görülürken *başta erür (1)* “*Turur*” ile kullanıma ilişkin 17 tanık görülür: *seninde turur (2)*, *içinde turur (3)*, *kapugda turur (2)* vd.

4. “*Turur*” ile kullanıma ait 9 örnek bulunur: *biligke turur*, *ukuşka turur* vd.

5. Ayrılma halindeki isimlerde “*Erür*” ile kullanıma ait 2 örnekte bulunur: *bayattın erür (1)*, *andın erür (1)*. “*Turur*” ile kullanıma ait 4 örnek bulunur: *bayattın turur (2)*, *olardın turur (1)*, *bulardın turur(1)*.

6. Çoğul isimlerin "Erür" ile kullanım örneği görülmezken "Turur" ile kullanıma beş çoğul isim görülür: *neçler turur (1), uzlar turur (1), baylar turur (1), çıgaylar turur (1), muhtesibler turur (1)*. İyelikli isimlerle yine *turur* kullanımı fazladır.

7. Sıfat fiil ile "Erür" kullanım örneğine rastlanmaz. "Turur" ile oluşan yapılarda özellikle -(X)-gli dikkat çeker. 9 örnekte bildirici olarak *turur* görülür. görülür : *keçigli turur (4), keligli turur (3), ölügli turur (1), barıgli turur (1), törütügli turur (1)*.

8. -mAz, -mİş, -gU gibi diğer sıfat fiil ekleri ile *turur* kullanımında *turur* isimleri yüklemleştirci bildiriciden ziyade pekiştirici işlev görür.

SONUÇ

1. Metinde "turur" kullanımı fazla olmakla birlikte, oranlama yaptığımızda "erür" kullanımının sıfatlarda daha fazla olduğunu görmek mümkündür. Bu da yine "er-" ek fiilinin bir durumu fiili olmasıyla ilgili olabilir.
2. "er-" ek fiilinin birleşik fiil çekimi Uygurca'da sınırlı olmakla beraber, yüzyıl itibarıyla Eski Türkçe içinde sayabileceğimiz, Karahanlı Türkçesi'ne ait olan Kutadgu Bilig'de "tur-" ek fiilinin birleşik çekimli kullanımlarının fazla olması dikkate değerdir. Bu durumu "tur-" ek fiilinin asıl fiil kalıbından çıkarak yardımcı fiil haline gelmesinin "er-" ek fiilinden sonraki zamanda oluşmasıyla açıklamak mümkündür.
3. "erür" ve "ol" aynı görevde (geniş zamanın 3. tekil kişi bildiricisi) aynı metinde geçmekle birlikte, "ol" bildiricisinin kullanım oranı (528 örnek) "erür" kullanımı (18) na oranla bir hayli fazladır. Bu durumu Eski Uygur Türkçesi'nde "ol" şahıs unsurunun koşaç göreviyle kullanım oranının fazla olmasıyla açıklamak mümkündür. Kutadgu Bilig 11. yüzyıla ait İslami dönem metni olmasıyla birlikte Eski Uygur Türkçesi'ne has özellikleri geniş ölçüde barındırır.
4. "ermez (61) " kullanımının "erür (18)" kullanımından fazla olmasını, er- ek fiilinin metinde genellikle olumsuz geniş zamanı karşılamak için kullanıldığına yorabiliriz.
4. *Kutadgu Bilig'de* 3. kişilerde isimlerin yüklem olarak kullanımında bildirici olarak "erür" ve "turur" kullanımında, "turur" kullanımının fazla olduğu görülmektedir.
5. Üçüncü kişilerde olumlu bildirmede *erür* ve *turur* varken olumsuz bildirmede *ermez* kullanımının olumlu *erür'den* çok olması *turur'un* olumsuzluğunun da *ermez* ile yapılmasına bağlıdır. *Yok* ve "+sXz *turur'un* *ermez'i* ne kadar karşıladığı değerlendirilmelidir. *Ol* bildiricisinin olumsuzluğunun da *ermez* ile karşılandığı düşünüldüğünde *yok* ve +sXz *turur'un* işlevi az olmamalıdır. Olumsuzluk işaretleyicilerinin olumlu yapıların çözümlenmesi için kullanılmasına da ihtiyaç duyulmaktadır.
6. Yazımızın amacı *erür* ve *turur* kullanımları arasındaki farklara ilişkin ipuçları bulabilmektir. *Kutadgu Bilig'de* *turur* kullanımının çokluğu esere özgü müdür döneme özgü müdür araştırmasına ihtiyaç vardır. *Kutadgu Bilig'deki* *turur* bildiricileri *tur-* fiilindeki gramerleşme öncesi süreklilik anlamı ile genel geçerliği ifade edecek nitelikte kullanımları işaret eder durumdadır. *erür* bildiricilerinde *er-* fiilinin "mevcut olmak, olmak" anlamlarının izi görülür. Her iki bildirici de eklendikleri unsurlar açısından sıklıkları hariç benzer durumdadır. *Turur'un* kullanım sıklığının yüksekliğini önceki ve sonraki dönem metinleri ile karşılaştırmalı olarak incelemek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağca F. (2015). "Eski Türkçede Varlık ve Yokluk İşaretleyicilerinin (ba:r, yo:k) Gramerleşme Süreçleri", *Dil Araştırmaları* . 10: 83-101.
- Arat, R. R. (1979). *Kutadgu Bilig III İndeks*. (Hazırlayanlar: Eraslan, K. ; Serkaya, O. F.; Yüce N.). İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.
- Arat, R. R. (1991). *Kutadgu Bilig I Metin*. Ankara : Türk Dil Kurumu Yay.
- Arat, R. R. (1959). *Kutadgu Bilig II: Tercüme*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Brockelmann, C. (1954). *Osttürkische Grammatik der Islamischen Literatursprachen Mittelasiens*. Leiden: E. J. Brill.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre- Thirteenth-Century Turkish*. Oxford At The Clarendon Press.
- Dağistanlıoğlu, B. E. (2020). "Tarihî Türk Yazı Dillerinde Er- Fiilinin Kullanımı Üzerine". *Esengü Bitig: Doğumunun 60. Yılında Zühal Ölmez Armağanı*. Kitap. ed. Tümer Karaayak ve Uğur Uzunkaya. İstanbul: Kesit Yay. 209- 234
- Doğan , Ş.- Özalan, U. (2013) , "Eski Uygurcada Tetir/Titir Cevher Fiili Üzerine" *TÜRÜK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 252-263.
- Eraslan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Erdal, M. (2004). *A Grammer of Old Turkic*. Leiden: Brill.
- Ergin, M. (1997). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yay.
- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. : Mehmet Akalın). Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Karabeyoğlu, A. R. (2007). "Orhon Yazıtları'nda Bol- Ve Er- Fiilleri Üzerine". *TÜBAR*. 12: 87-100
- Nalbant, M. V. (2015) "Karahanlı Türkçesinde Farklı Bir Cümle Türü: Kim(se)siz Ol'lu Cümleler" *Türkbilig*, 29: 45-57.
- Öner, M. (2016). "Genel Türkçede Ekleşen Yardımcı Fiiller (Gramerleşme Üzerine Tarihî-Karşılaştırmalı Bir İnceleme)", *XI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri Kitabı, Budapeşte – Macaristan, 26-27 Eylül 2016: İ. D. Doğramacı Bilkent Üniversitesi: 9-14*.
- Polat, Ü. (2017). "Eski Uygur Türkçesinde İsim Cümleleri". *ÇÜTAD Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*.2 (2) : 198-262
- Tekin, Ş. (1992). "Eski Türkçe". *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: TKAE Yay. 69-119.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 9. İstanbul.